UDK: 343.14:343.352
doi: 10.5281/zenodo.19929778
Originalni naučni rad
Pravne teme, godina 14, broj 24, str. 148-159
Datum prijema rada: 03.03.2026.
Datum prihvatanja rada: 01.05.2026.

DOKAZIVANJE KORUPCIJE U PRAVNIM POSTUPCIMA

Hana Korać
Pravni fakultet Travnik, Univerzitet u Travniku
Travnik, Bosna i Hercegovina
hana.korac@pfk.edu.ba

Nermina Kulenović
Općinski sud u Sarajevu, Ministarstvo pravde kanton Sarajevo
Sarajevo, Bosna i Hercegovina
enanerma@gmail.com

Apstrakt
Korupcija kao oblik organizovanog kriminaliteta jedan je od najsloženijih krivičnih djela u dokaznom postupku i normativnom smislu, prije svega zbog svojih karakteristika: prikrivenosti radnji, ograničenog broja učesnika u koruptivnim aktivnostima, zajedničkog interesa učinilaca da prikriju krivično djelo, kao i osposobljenosti javnih službenika za njegovo prikrivanje. Sve to dodatno otežava uspjeh u procesuiranju krivičnih postupaka. Dokazivanje korupcije predstavlja izuzetno složen zadatak u krivičnom pravu zbog ograničene dostupnosti direktnih dokaza. Zbog toga je uloga posebnih istražnih radnji, svjedoka saradnika, finansijskih istraga i digitalnih dokaza od izuzetnog značaja. U praksi, dokazivanje korupcije suočava se s brojnim izazovima, koji se odnose na dužinu trajanja postupaka, proceduralne greške, zakonitost pribavljanja dokaza te nedostatak institucionalnih kapaciteta. Rad analizira postupke i metodologiju dokazivanja korupcije, s posebnim osvrtom na vještačenje, kao ključni dokazni instrument.
Ključne riječi: korupcija, dokazivanje, dokazni postupak, posebne istražne radnje

ESTABLISHING CORRUPTION IN LEGAL PROCEEDINGS

Abstract
Corruption, as a form of organized crime, is one of the most complex criminal offenses both in evidentiary proceedings and in the normative sense, primarily due to its characteristics: the concealment of actions, the limited number of participants involved in corrupt activities, the shared interest of perpetrators in hiding the criminal offense, as well as the ability of public officials to conceal such acts. All of these factors significantly hinder the successful prosecution of criminal cases. Proving corruption represents an exceptionally complex task in criminal law due to the limited availability of direct evidence. Therefore, the role of special investigative measures, cooperating witnesses, financial investigations, and digital evidence is of crucial importance. In practice, the prosecution of corruption faces numerous challenges, including the length of proceedings, procedural errors, the legality of evidence collection, and the lack of institutional capacity. This paper analyzes the procedures and methodology of proving corruption, with particular emphasis on expert examination as a key evidentiary instrument.
Keywords: corruption, evidence, evidentiary proceedings, special investigative measures

Ovaj članak je članak otvorenog pristupa distribuiran pod uslovima licence Creative Commons Attribution (CC BY) (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

UVOD

Korupcija je krivično djelo organizovanog kriminaliteta koje u visokom stepenu podriva vladavinu prava, potkopavajući državu u njenom funkcionisanju, što dovodi do narušavanja povjerenja građana u institucije.
Zbog svoje izrazito opasne prirode, dokazivanje korupcije u pravnim postupcima spada među najzahtjevnije oblasti. To je složen proces jer se takva djela nastoje prikriti. Osim samih učesnika, svjedoci najčešće izostaju, a korupcija je, u pravilu, praćena zloupotrebom položaja. Ipak, postoje jasni načini na koje se ona otkriva i dokazuje u praksi.

Pojam i oblici korupcije

Sam pojam korupcije može se definisati kao traženje, nuđenje, davanje ili primanje (direktno ili indirektno) mita ili bilo koje druge nezakonite koristi. Potiče od latinskog glagola corrumpere, što znači slomiti, razbiti neku cjelinu, prekršiti; označava i pokvarenost, nemoralno bogaćenje bez granica, izopačenost, podmićivanje, primanje i davanje mita, zloupotrebu povjerene moći, potkupljivanje službenog lica, krivotvorenje itd.
U zakonodavstvu Bosne i Hercegovine korupcija obuhvata više krivičnih djela: djela poput primanja dara, davanja mita, aktivnog i pasivnog podmićivanja – podrazumijeva zahtijevanje ili prihvatanje dara ili koristi radi ostvarivanja nezakonite pogodnosti;

zloupotrebe položaja – kada službeno lice koristi svoju poziciju radi pribavljanja koristi za sebe ili drugoga ili nanošenja štete drugom licu; zloupotrebu javne ili privatne funkcije radi pribavljanja lične koristi – korištenje svog položaja ili statusa mimo zakona od primatelja mita od strane odgovorne ili službene osobe radi obavljanja ili neobavljanja određene službene radnje. Direktna razmjena mita usložnjava dokazivanje korupcije pred organima gonjenja i sudom;

trgovine uticajem – korištenje stvarnog ili pretpostavljenog uticaja radi posredovanja u donošenju odluka u institucijama. S obzirom na to da se odvija kroz neformalne kontakte, otežava dokazivanje;

sukob interesa[1] – ne mora uvijek predstavljati krivično djelo, ali može dovesti do krivičnih djela korupcije; predstavlja situaciju u kojoj privatni interes

[1] U Bosni i Hercegovini sukob interesa je normiran kroz propise o javnim funkcijama i integritetu javnog sektora. Model slučaja dokazivanja sukoba interesa u pogodovanju pri renoviranju objekta ogleda se u prikupljanju dokumentacije o vlasničkoj strukturi firme, dokumentacije o postupku javne nabavke, finansijskom vještačenju vrijednosti radova, zapisnicima komisije za javne nabavke, svjedočenjima članova komisije te dokazivanju povezanosti između službene osobe i firme koja je dobila posao. Model slučaja sukoba interesa u zdravstvu, s obzirom na to da je zdravstvo oblast s povećanim rizikom od korupcije, odnosi se na nabavku medicinske opreme u kojoj je jedna od prijavljenih firmi u vlasništvu prijatelja ili člana porodice direktora. Direktor ne prijavljuje postojanje ličnog interesa niti se izuzima iz postupka odlučivanja, već tokom postupka utiče na članove komisije da odaberu tog ponuđača, bez obzira na bolje uslove druge firme, čime nanosi štetu ustanovi. U postupku se dokazuju krivična djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja,

službene ili odgovorne osobe utiče ili može uticati na nepristrasno i zakonito obavljanje službene dužnosti. Sukob interesa postaje krivično djelo u onom momentu kada službena osoba zloupotrebljava položaj, pogoduje licima, donosi odluke koje su u suprotnosti s interesima službe, nesavjesno radi, namjerno zanemaruje svoje dužnosti, a svoje lične interese prikriva službenim postupcima. U tim situacijama sukob interesa predstavlja osnov za pokretanje istrage, rani je indikator koruptivnog ponašanja i mogućnost da se u istrazi dokaže postojanje namjere.
Kao dokazi koji se koriste za dokazivanje korupcije navode se materijalni dokazi, svjedoci, rezultati provođenja posebnih istražnih radnji te rezultati finansijskih istraga izvršioca i s njim povezanih lica.

Prijava korupcije

Lice koje odluči da prijavi slučaj, obraća se policiji ili tužilaštvu te daje izjavu i opisuje šta se desilo. Ako se prvo obavijesti policija, ona obavještava dežurnog tužioca, a ako se podnese prijava tužilaštvu, tada se uključuju policijske agencije. To je ključni korak, jer se bez prijave ne bi znalo za slučaj niti bi se mogao pokrenuti postupak. Tužilaštvo i/ili policija provjeravaju da li postoje elementi krivičnog djela te prikupljaju prve informacije. Ako nema osnova, slučaj se odbacuje, a ako ima, postupak se nastavlja.

Dokazivanje korupcije

Koruptivna krivična djela odvijaju se u tajnosti, bez neposrednih svjedoka, zbog zajedničkog interesa stranaka. Rijetko se prave greške koje bi se dokumentovale, već se odvijaju usmenim dogovorima između dva ili više lica. Iz tog razloga, krivični postupci protiv lica za krivična djela korupcije najčešće se oslanjaju na indirektne dokaze i indicije. U postupku je potrebno dokazati krivicu „van razumne sumnje“, pri čemu dominiraju posredni dokazi, jer sud mora imati zaokružen krug dokaza, a indicije moraju biti međusobno povezane. Zbog toga su indirektni dokazi (indicije) često ključni dokazi.
Ako postoji sumnja u korupciju, tužilac otvara istragu. Radi se na prikupljanju dokaza, saslušanju svjedoka, finansijskoj istrazi i provođenju posebnih istražnih radnji, koje su ključni alat u dokazivanju korupcije, s ciljem dokazivanja da je djelo zaista počinjeno. Osnov u dokazivanju korupcije je subjektivni element, tj. potrebno je dokazati namjeru učinioca i njegov visok stepen svjesnosti o nezakonitosti vlastitog postupanja, s ciljem pribavljanja lične koristi. To je veoma teško dokazati direktno, već se dokazuje na osnovu ponašanja učesnika u ovim krivičnim djelima, okolnosti u kojima se djelo odvija te nezakonitog postupanja svakog od učesnika pojedinačno.

nesavjesnog rada u službi, primanja dara ili mita te trgovine uticajem, ako je vršen pritisak na komisiju. Ovi predmeti zahtijevaju angažman vještaka medicinske, finansijske i tehničke struke, jer odabir lošije opreme može uticati na kvalitet zdravstvene zaštite.

Teškoće u dokazivanju predstavljaju složenost finansijskih transakcija, nedovoljna obučenost istražitelja i tužilaca, potreba za primjenom savremenih metoda dokazivanja te unapređenje kapaciteta i ljudskih resursa, pogotovo kada se radi o međunarodnim koruptivnim djelima. U dokazivanju korupcije podjednaku važnost imaju posebne istražne radnje, finansijske istrage, svjedoci i digitalni dokazi.
Primjena posebnih istražnih radnji mora biti u skladu sa standardima Evropskog suda za ljudska prava. Prilikom odlučivanja koje posebne istražne radnje provoditi, potrebno je utvrditi koja od njih može dokazati radnju koja sadrži elemente krivičnog djela: tehničko snimanje razgovora, tajno praćenje, simulirano davanje novca ili kontrolisano davanje mita (novac se obilježava na način da se serijski brojevi novčanica prijave sudu prilikom traženja naredbe za provođenje posebnih istražnih radnji), angažovanje prikrivenih istražitelja, nadzirane isporuke itd. Predložene mjere od strane tužioca zahtijevaju zakonito odobrenje[2].

Materijalni dokazi

Materijalni dokazi su jedni od najvažnijih u dokazivanju korupcije, jer predstavljaju opipljive, konkretne tragove koji mogu potvrditi da je krivično djelo zaista počinjeno. To su svi fizički ili digitalni predmeti i zapisi koji mogu dokazati postojanje koruptivnog djela, npr. dokumenti, novac, elektronski zapisi, predmeti korišteni u izvršenju djela, itd.
Vrste materijalnih dokaza u korupciji su:

Dokumentacija: ugovori (npr. namješteni tenderi), fakture i računi, bankovni izvodi, službena dokumentacija (koristi se da se pokaže ezakonita korist ili zloupotreba položaja).

Novac i finansijski tragovi: obilježeni novac (npr. kod mita), gotovina pronađena kod osumnjičenog, tragovi uplata na računima (koristi se za dokazivanje krivičnih djela poput primanja mita i davanja mita; npr. ako se pronađe uplata koja nema opravdanje, može biti dokaz mita).

Digitalni dokazi (e-mailovi, poruke: SMS, Viber, WhatsApp, snimci razgovora, podaci s računara ili telefona) dokazuju dogovor između učesnika korupcije.

Audio i video snimci: tajno snimljeni razgovori, video-nadzor, snimci primopredaje novca (jak dokaz ako su pribavljeni zakonito).

Predmeti povezani s djelom: pokloni (satovi, telefoni, automobili), dokumenti koji dokazuju pogodovanje, sredstva korištena za prikrivanje (npr. lažni ugovori).

[2] Prema odredbama Zakona o krivičnom postupku BiH, čl. 116 (kada se mogu odrediti posebne istražne radnje i njihove vrste), čl. 117 (krivična djela za koja se mogu odrediti), čl. 118 (određivanje i trajanje radnji), čl. 120 (slučajni nalazi) i čl. 121 (postupanje bez sudske naredbe), posebne istražne radnje se određuju na prijedlog tužioca (u pisanom obliku), o čemu odlučuje sudija za prethodni postupak. Ako su ispunjeni zakonski uslovi, sudija izdaje naredbu za provođenje posebne/ih istražnih radnji, kontroliše opravdanost njihove primjene, štiti zakonitost postupka te prava građana, posebno pravo na privatnost.

Materijalni dokazi prolaze kroz nekoliko faza: prikupljanje (policija, tužilaštvo), vještačenje (finansijsko, IT, grafološko itd.), izvođenje na sudu i ocjenu od strane suda.

Svjedoci

Svjedoci imaju vrlo važnu ulogu u dokazivanju korupcije, jer često upravo oni pružaju ključne i direktne informacije koje se ne mogu dobiti dokumentima ili tehničkim dokazima, s obzirom na to da pomažu u otkrivanju strukture kriminalnih aktivnosti učinilaca, njihovih uloga, statusa, obilježja i kalendara aktivnosti. To mogu biti osobe koje imaju saznanja o koruptivnom djelu, na primjer: učesnici (npr. neko ko je dao ili primio mito), očevidci (vidjeli ili čuli dogovor), saradnici iz institucija ili firmi, tzv. „insajderi“ (uzbunjivači), koji otkrivaju nepravilnosti iznutra.[3]
Kroz svjedočenje tih svjedoka može se utvrditi: da je postojalo traženje ili davanje mita, način na koji je korupcija izvršena, ko su učesnici, vrijeme, mjesto i okolnosti događaja te postojanje dogovora ili skrivanja dokaza.
U praksi se razlikuju direktni i indirektni svjedoci. Direktni svjedoci su prisustvovali događaju, npr. vidjeli predaju novca, dok su indirektni svjedoci oni koji imaju posredna saznanja (čuli su ili primijetili sumnjivo ponašanje).
Svjedoci saradnici su učestvovali u korupciji, ali sarađuju s tužilaštvom; često dobijaju blažu kaznu ili imunitet od krivičnog gonjenja. Zaštićeni svjedoci su oni čiji se identitet štiti zbog sigurnosti i koriste se u ozbiljnim slučajevima. Svjedok daje izjavu u istrazi (policija ili tužilaštvo), a potom je dužan da svoju izjavu ponovi na sudu tokom krivičnog postupka. Mora govoriti istinu, jer je lažno svjedočenje krivično djelo. Sud procjenjuje vjerodostojnost svjedoka, dosljednost izjave i povezanost s drugim dokazima. Svjedočenje se rijetko koristi samostalno, već se obično kombinuje s materijalnim dokazima (novac, dokumenti), posebnim istražnim radnjama (prisluškivanje, snimci) i finansijskim analizama.
Problemi sa svjedocima u korupciji jesu strah od osvete ili pritiska, odbijanje svjedočenja, mijenjanje iskaza i lični interes (npr. kod svjedoka saradnika).

Posebne istražne radnje

Posebne istražne radnje su specijalne metode koje policija i tužilaštvo koriste kada se krivična djela (posebno teška, poput korupcije, organizovanog kriminala i terorizma) ne mogu dokazati uobičajenim putem. To su tajne mjere prikupljanja dokaza koje zadiru u privatnost, pa se mogu primijeniti samo uz stroge uslove i sudsko odobrenje.

Najvažnije vrste posebnih istražnih radnji su:

[3] Međedović, E. Hakić,E., “*Pravna Kriminalistika*”, Univerzitet u Novom Pazaru, 2025. str. 97.

- nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija (prisluškivanje telefona, poruka i interneta),
- tajno praćenje i tehničko snimanje osoba i predmeta (npr. skrivena kamera, GPS praćenje),
- korištenje prikrivenih istražilaca (policajac se ubacuje u kriminalnu grupu),
- simulirani otkup ili davanje mita (npr. „lažno“ davanje novca radi hvatanja korumpiranog službenika) ili kontrolisana isporuka (dozvoljava se da ilegalna roba ide dalje radi otkrivanja cijele mreže).

Ove radnje se ne mogu koristiti uvijek. Potrebno je da se radi o teškom krivičnom djelu, da se dokazi ne mogu pribaviti na drugi način, da postoji osnov sumnje te da sud izda naredbu na prijedlog tužioca.
Obično traju do 30 dana, ali se mogu produžavati uz nova odobrenja suda. Rezultati posebnih istražnih radnji mogu se koristiti kao dokazi, pod uslovom da su radnje zakonito provedene; ako su provedene bez naloga suda, dokazi se odbacuju.
Nakon što sud izda naredbu za provođenje posebnih istražnih radnji, prelazi se na njihovu realizaciju. To se izvodi tako da se snimanjem razgovora i osiguranjem lokacije primopredaje obezbjeđuje prisustvo istražitelja koji će fotografisati i snimiti sam čin primopredaje. Nakon realizacije davanja novca, policija odmah lišava slobode lice te oduzima novac i evidentira serijske brojeve novčanica, koji, kada se podudaraju s onima odobrenim za navedenu akciju, predstavljaju najjači dokaz.

Finansijska istraga

Finansijska istraga podrazumijeva praćenje porijekla novca i provjeru imovine (npr. kada neko ima skupe automobile, a malu platu). Finansijsko vještačenje je ključni dokaz u predmetima korupcije.
Finansijska istraga se svodi na tri ključne stvari koje treba identifikovati:
Odakle novac? Kuda je išao? Da li ima veze sa nezakonitim radnjama?
Finansijska istraga je jedan od ključnih alata za dokazivanje korupcije jer prati „trag novca“ — odnosno pokušava dokazati da je neko stekao imovinu nezakonito ili primio mito. Obično počinje kada postoji prijava (npr. građanin, firma, zviždač) ili kada institucije uoče sumnjive transakcije.
Istražitelji prikupljaju sljedeće informacije i podatke: bankovne račune (u zemlji i inostranstvu), podatke o nekretninama i vozilima, ugovore, račune, tendersku dokumentaciju i poreske prijave. Cilj je da se utvrdi da li imovina odgovara legalnim prihodima. Sljedeća aktivnost jeste analiza „nesrazmjere imovine“. Tada se upoređuju legalni prihodi (plata, biznis) sa stvarnom imovinom (kuće, auta, novac na računima). Ako postoji velika razlika, postoji sumnja na korupciju. Na primjer: primanja po osnovu rada (plata 2.000 KM mjesečno), a imovina stanovi, luksuzni auto i štednja od 200.000 KM ukazuju na očiglednu nesrazmjeru.
Istražitelji prate ko je kome slao novac, preko kojih računa i da li su korištene „posredničke firme“. Nerijetko se otkriju lažne firme (tzv. „shell companies“), isplate preko trećih osoba ili podizanje gotovine kako bi se sakrio trag.

Praćenje nezakonito stečene imovine, kroz dokazivanje nesrazmjernog bogaćenja, razvijeno je u okviru GRECO preporuka.

Digitalni dokazi

Upotreba digitalnih dokaza u krivičnim postupcima je u porastu razvojem informacionih tehnologija, s obzirom na to da se komunikacija između učinilaca odvija putem elektronskih uređaja i digitalnih platformi. Dokazi uključuju elektronsku poštu, tekstualne poruke, digitalne dokumente i razne oblike zapisa iz informacionih sistema. Potrebna je obučenost istražitelja, posebno zbog korištenja mogućnosti rekonstrukcije komunikacije između učesnika u koruptivnim djelima.

Vještačenje

Vještačenje je stručno mišljenje sudskog vještaka koji, na osnovu dokaza i posebnog znanja, objašnjava sudu činjenice koje nisu jednostavne za razumijevanje jer prevazilaze opća pravna znanja (npr. finansijski tokovi, zloupotreba budžeta, lažne fakture). U predmetima korupcije ono je ključni dio dokazivanja u krivičnim postupcima kada se istražuju složena finansijska i službena krivična djela.
U predmetima korupcije vještačenje pomaže da se utvrdi: tok novca (gdje je novac otišao i odakle je došao), fiktivne fakture, nezakonita plaćanja i ugovori, pranje novca, šteta za budžet države ili institucije te razlika između legalnih i ilegalnih transakcija.
Vještačenje rade sudski vještaci, najčešće finansijsko-knjigovodstveni vještaci (utvrđuju nesrazmjer između zakonitih prihoda i stvarne imovine stečene u periodu nezakonitog poslovanja, lažne fakture, prikrivene troškove, nepravilnosti u javnim nabavkama, poslovne knjige, bankovne transakcije, ugovore i finansijske izvještaje), ekonomski stručnjaci, digitalno-informatički (IT) vještaci (ako se dokazi nalaze u digitalnim sistemima vrši se rekonstrukcija izbrisanih podataka, provjera autentičnosti digitalnih zapisa, analiza uređaja i kompletna analiza elektronske komunikacije između učesnika, posebno mobilnih telefona i računara), forenzički računovođe te građevinsko-tehnički vještaci (utvrđuju infrastrukturne projekte, kvalitet izvedenih radova, procjenu vrijednosti, odstupanja između dogovorenih i izvedenih radova na terenu te procjenu eventualne štete).
Vještačenje se može odrediti u toku istrage (tužilaštvo ga naređuje) te tokom suđenja (odbrana i tužilaštvo mogu tražiti novo vještačenje).
Tužilaštvo prikuplja dokumente (ugovore, bankovne račune), te se izdaje naredba vještaku koji analizira podatke i izrađuje nalaz i mišljenje.
Vještak je dužan iznijeti svoj nalaz i mišljenje na sudu, kao i pomoći u rekonstrukciji događaja i identifikaciji nepravilnosti koje ukazuju na nezakonite radnje i postojanje koruptivnih radnji.
Bez vještačenja je često teško dokazati korupciju jer je ona skrivena (nema direktnih dokaza), koristi se složena finansijska dokumentacija i potrebno je „pratiti trag novca“.

Vještačenje je „stručni dokaz“ koji pretvara kompleksne finansije u razumljive činjenice za sud i na njemu se često zasniva optužnica. U praksi postoje problemi u kvaliteti vještačenja, nedostatak specijalizovanih profila vještaka, njihova opterećenost (dugo čekanje nalaza i mišljenja), neslaganja i mogućnost osporavanja nalaza, što može oslabiti dokaznu snagu određenih dokaza. Također, u praksi se dešavaju procesne greške, npr. nepravilna primjena procesnih pravila (nepravilno odobravanje i primjena posebnih istražnih radnji, prekoračenje ovlaštenja naročito prilikom pretresa i zapljene imovine, procesni propusti, usporeno provođenje istraga itd.).

Zamrzavanje imovine

Zamrzavanje imovine je pravna mjera kojom se privremeno „blokira“ raspolaganje imovinom osobe ili firme dok traje istraga ili sudski postupak. Kada se imovina „zamrzne“, osoba je ne može prodati, prenijeti na druge, sakriti ili pokloniti, niti može podići novac sa računa. Međutim, imovina ne postaje odmah oduzeta[4] — ona se samo privremeno „osigurava“.
Najčešće se koristi u slučajevima korupcije, pranja novca, organizovanog kriminala i utaje poreza, kada postoji sumnja da je imovina nezakonito stečena.
U fazi istrage policija i/ili tužilaštvo prikupljaju dokaze. U slučaju sumnje na nezakonitu imovinu vrše se provjere porijekla novca i nekretnina. Potom tužilaštvo traži mjeru od suda. Sud donosi odluku, ako postoji osnovana sumnja, da se imovina blokira. Zamrzavanje traje tokom postupka.
Po okončanju postupka, ako je krivica dokazana, imovina se trajno oduzima[5]; ako nije, imovina se vraća vlasniku. Koristi se da se spriječi skrivanje novca, prebacivanje imovine na druge osobe i „čišćenje“ nezakonito stečene dobiti prije presude.

Sudski postupak

Pred sudom se izvode dokazi tužilaštva (svjedoci i vještaci koji analiziraju finansije i dokumente), a potom dokazi odbrane kojima se pokušavaju osporiti dokazi tužilaštva.
Na sudu se izvode svi dokazi prikupljeni u toku istrage, a koji su pobrojani u optužnici, prije svega saslušanje prijavitelja, analiza presretnutih poruka i razgovora,

[4] Osnovne odredbe Zakona o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom („Službene novine Federacije BiH“, 71/14) su: osigurati oduzimanje ili povrat nezakonito stečene imovine, spriječiti da učinioci krivičnih djela zadrže koristi (novac, pokretnu i nepokretnu imovinu, vrijednosne papire, dionice i investicije) stečene nezakonitim radnjama te podržati borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala. Imovina se ne oduzima prije pravosnažne sudske odluke (pravo na pravično suđenje). Ako sud potvrdi nezakonito sticanje imovine, ona trajno prelazi u vlasništvo države ili se koristi za naknadu štete.
[5] Na državnom nivou BiH institut oduzimanja imovinske koristi predviđen je u Krivičnom zakonu BiH, čl. 110 i 110a KZ BiH.

naredbe suda, zapisnici o uviđaju te potvrde o oduzetim predmetima – prije svega mobilni aparati sa SIM karticama, kao i obilježeni novac.
Odbrana će uvijek pokušavati osporiti zakonitost provođenja posebnih istražnih radnji, te kasnije pokušati prebaciti odgovornost na drugu osobu, navodeći da se radilo o podsticanju na činjenje navedenih radnji od strane prijavitelja.
Slučaj može pasti ako: nema sudske naredbe za prisluškivanje, ako su dokazi nezakonito pribavljeni, ako je svjedok nepouzdan ili ako nema veze između novca i radnje. Kod korupcije rijetko postoji jedan „savršeni dokaz“. Uspješan slučaj se zasniva na kombinaciji direktnih dokaza (novac, snimak) i indirektnih dokaza (okolnosti, ponašanje). Da bi se dokazala korupcija, mora se dokazati radnja (npr. primanje ili davanje mita), namjera (da se nešto nezakonito pribavi) te veza između koristi i radnje.
Izazovi u dokazivanju korupcije su tajnost dogovora između učesnika, nedostatak direktnih dokaza (npr. snimka), politički ili institucionalni pritisci i zloupotreba procedura. Zato se slučajevi često dokazuju kombinacijom više dokaza ili kombinacijom indirektnih dokaza (tzv. indicije).
Indicije ili posredni dokazi se koriste ako nema direktnog dokaza (npr. snimka). Postupak se ipak može pokrenuti i voditi, te se može izdejstvovati osuđujuća presuda i na osnovu zatvorenog kruga činjenica koji vodi ka logičnom zaključku, kao što su neobjašnjivo bogaćenje, povezanost aktera i vremenska povezanost odluka i koristi.
U borbi protiv korupcije ključni su tužilaštvo, policijske agencije, sudovi i agencije za borbu protiv korupcije. Dokazivanje korupcije zahtijeva pažljivo prikupljanje dokaza, zakonitu primjenu posebnih istražnih radnji te kombinaciju direktnih i indirektnih dokaza. Bez kvalitetnih dokaza nema ni osuđujuće presude, bez obzira na sumnju.
U krivičnom postupku važi princip da krivica mora biti dokazana „van razumne sumnje“.
Sud ne gleda jedan dokaz, nego cjelinu: snimak + obilježeni novac + svjedok + službeni položaj. Sve zajedno čini „zatvoreni krug“ koji dovodi do zaključka „van razumne sumnje“.
Nakon provođenja svih dokaza sud donosi odluku. Ukoliko su svi dokazi zakonito pribavljeni te svjedoci potvrde svoje iskaze pred sudom, optuženi se oglašava krivim te mu se može izreći zatvorska kazna, zabrana obavljanja funkcije i povrat protivpravno stečene imovine.
Nažalost, ukoliko se utvrdi da dokazi nisu pribavljeni na zakonit način ili nema dovoljno dokaza, sud će donijeti oslobađajuću presudu.
Najjači slučajevi su oni gdje postoji direktan dokaz (snimak, novac). Međutim, jedan dokaz nikada nije dovoljan; mora postojati cjelina dokaza i mora se dokazati namjera, u suprotnom se ne može utvrditi krivica optuženog.
Primjer:

Službenik traži novac da bi „ubrzano“ riješio predmet (npr. izdavanje dozvole). Građanin to prijavi tužilaštvu. Tužilac provjerava da li je službenik ranije prijavljivan, da li postoji sumnja u zloupotrebu, odnosno procjenjuje da li postoje

osnovi sumnje. Ako postoje indicije, otvara se istraga i podnosi se prijedlog za određivanje provođenja posebnih istražnih radnji nadležnom sudu, koji izdaje naredbu za provođenje istih. Prate se komunikacije službenika (prisluškivanje razgovora, tajno snimanje), organizuje se kontrolisano davanje mita (policija uz kontrolu suda obilježava novac – serijske brojeve), te se ispituju svjedoci (građani i kolege).
Građanin daje novac službeniku pod nadzorom policije, a policija interveniše te se kod osumnjičenog pronalazi obilježeni novac. Ovo je jak direktan dokaz i tzv. „hvatanje na djelu".
Prikupljaju se i dodatni dokazi kako bi slučaj bio čvrst, pa se dodaju: snimak razgovora („donesi 500 KM pa ćemo riješiti"), svjedočenje građanina, službeni dokumenti (dokaz da je službenik imao ovlasti) i vještačenje (npr. audio snimka). Sud ocjenjuje sve dokaze: da li su zakonito pribavljeni, da li su vjerodostojni i da li zajedno dokazuju krivicu.

Postupanje sa imovinom nakon pravosnažne presude

Nakon pravosnažne presude u predmetima korupcije ili drugih krivičnih djela, sa nezakonito stečenom imovinom postupa se kroz postupak oduzimanja i izvršenja presude.
Prvo je potrebno utvrditi nezakonito stečenu imovinu, odnosno sud u presudi može utvrditi koja imovina je stečena krivičnim djelom (npr. novac, stan, auto, nekretnine) ili kolika je protivpravna korist. Ako se ne može tačno dokazati svaki predmet, sud može naložiti oduzimanje imovinske koristi u novčanom iznosu. Nakon presude donosi se odluka o trajnom oduzimanju imovine i prijenosu u vlasništvo države. To može uključivati gotovinu, nekretnine (stanove, kuće, zemljište), vozila, dionice, račune i luksuzne predmete.
Ako imovina već nije ranije „zamrznuta", može se prije pravosnažnosti presude blokirati bankovni računi, zabraniti otuđenje ili prodaja imovine te staviti zabilježba na nekretnine. Oduzetom imovinom upravlja nadležna agencija, koja je evidentira i čuva ili prodaje. Ako se imovina proda, novac ide u budžet. Ako osuđeni sakrije imovinu, može se pokrenuti nova istraga.
U slučaju da prepiše imovinu na druge osobe, sud može poništiti te prenose ako su fiktivni.
Najvažnije pravilo jeste da „niko ne može zadržati korist stečenu krivičnim djelom". To znači da se, i u slučaju da se iz nekog razloga učinilac ne može oglasiti krivim (zastara, neuračunljivost i sl.), imovina ne može zadržati — ona se oduzima. Niti nasljednici učinioca nemaju pravo da je koriste.

Podizanje optužnice

Optužnica je formalni akt kojim tužilaštvo tvrdi da postoji dovoljno dokaza da je određena osoba učinila krivično djelo.

Nakon istrage tužilac podiže optužnicu protiv lica, u kojoj se jasno navodi koje radnje je poduzelo, koje zakone je prekršilo te dokazi na osnovu kojih će se utvrditi odgovornost. Kod korupcije to obično uključuje: primanje ili davanje mita, zloupotrebu službenog položaja i trgovinu uticajem. Optužnica se podiže kada tužilac utvrdi da postoji osnovana sumnja, na temelju „dovoljno dokaza“ koji po njegovoj ocjeni mogu uvjeriti sud da je osoba kriva. To znači da postoje materijalni dokazi (novac, dokumenti, snimci), svjedoci, veza između osumnjičenog i djela te utvrđen motiv.

Preporuke u dokazivanju korupcije u postupcima

Za uspješnije dokazivanje korupcije u krivičnim postupcima potrebno je obezbjeđivanje specijaliziranih odjela i tužilaca, unapređenje finansijskih istraga, zaštita svjedoka saradnika kroz unapređenje programa zaštite svjedoka, osiguranje podrške i anonimnosti, digitalizacija dokaznih postupaka kroz obezbjeđivanje savremenih softverskih alata za analizu finansijskih podataka, unapređenje metodologije izrade nalaza i mišljenja vještaka te obezbjeđenje uslova za nezavisan rad vještaka. Također je potrebno obezbijediti pravovremenu razmjenu informacija između domaćih policijskih agencija i tužilaštava, kao i međunarodnih agencija i institucija, te saradnju između više jurisdikcija.
U praksi su evidentni problemi u procesuiranju krivičnih djela korupcije zbog ograničenih resursa, kao što su nedovoljan broj tužilaca, politički pritisci, restriktivna primjena posebnih istražnih radnji, procesne greške, odbacivanje dokaza i dugotrajni procesi. Procese dodatno otežava nedostatak specijaliziranih tužilaca za ova krivična djela.
Krivična djela korupcije uređena su domaćim zakonodavstvom, Krivičnim zakonom BiH i Zakonom o krivičnom postupku, kao i međunarodnim instrumentima, prije svega Konvencijom Ujedinjenih nacija protiv korupcije. Praksa Evropskog suda za ljudska prava pomaže u formiranju granica zakonitog prikupljanja dokaza, u vezi s privatnošću i pravom na pravično suđenje.

LITERATURA

1. Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije. (2003).
2. Krivični zakon Bosne i Hercegovine. (2003). *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*, br. 3/03.
3. Međedović, E. Hakić,E., “*Pravna Kriminalistika*”, Univerzitet u Novom Pazaru, 2025. str. 97. ISSN 978-86-83074-22-8
4. Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine. (2003). *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*, br. 3/03.
5. Zakon o Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije. (2009). *Službeni glasnik BiH*, br. 103/09.
6. Zakon o zaštiti osoba koja prijavljuju korupciju u institucijama BiH. (2013). *Službeni glasnik BiH,* br. 100/13.
7. Zakon o sukobu interesa u institucijama vlasti Bosne i Hercegovine. (2024). *Službeni glasnik BiH*, br. 18/24.

8. Zakon o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. (2014). *Službene novine Federacije BiH,* br. 71/14.
9. Evropski sud za ljudska prava. (n.d.). Praksa u predmetima koji se odnose na nezakonito prikupljanje dokaza.
10. Vijeće Evrope. (2020). Izvještaji i preporuke GRECO.

SUMMARY

The text addresses the issue of proving corruption in legal proceedings and emphasizes that it is one of the most complex forms of crime. Corruption is particularly difficult to prove due to the concealment of actions, the small number of participants, and their shared interest in hiding the offense. It seriously undermines the rule of law and public trust in institutions. It is defined as giving or receiving bribes or other unlawful benefits, often linked to the abuse of official position. In the legislation of Bosnia and Herzegovina, it includes offenses such as bribery, abuse of office, trading in influence, and conflict of interest. Reporting corruption is the first and crucial step in initiating proceedings. Without a report, it is not possible to start an investigation or prosecute those responsible. After a report is filed, the prosecution and police verify the grounds for suspicion and collect initial evidence.

Proving corruption is usually based on indirect evidence and indications, as direct evidence is rare. Guilt must be proven "beyond a reasonable doubt," which requires connecting multiple pieces of evidence into a coherent whole. Special investigative measures, such as wiretapping and covert surveillance, play a key role in gathering evidence. Their application must be lawful and authorized by a court. Material evidence includes documents, money, digital records, and other physical traces that confirm the commission of the crime. Witnesses, especially cooperating and protected witnesses, often provide crucial information. However, issues such as fear, pressure, and unreliability of witnesses can complicate the process.

Financial investigations are important because they track the flow of money and reveal discrepancies between income and assets. Digital evidence, such as messages and emails, is increasingly significant due to technological development. Expert examination is essential, as specialists analyze complex financial and technical data and present it to the court in an understandable way. Asset freezing is used to prevent the concealment of unlawfully obtained property during proceedings. In court, all collected evidence is presented, while the defense attempts to challenge its legality. The verdict depends on the overall assessment of evidence, its legality, and its interconnection. Challenges in proving corruption include lack of resources, political pressure, lengthy procedures, and procedural errors. A successful case requires a combination of direct and indirect evidence. After a conviction, unlawfully obtained assets are confiscated and transferred to the state. To improve the fight against corruption, it is necessary to strengthen institutions, protect witnesses, develop financial investigations, and enhance international cooperation. It is also important to improve the work of experts and use modern technologies. The conclusion is that without high-quality and lawfully obtained evidence, there can be no effective fight against corruption.